

FİNANSAL TABLO ANALİZ TEKNİKLERİNİN SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER TARAFINDAN KULLANIM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF THE LEVEL OF USE OF FINANCIAL STATEMENT
ANALYSIS TECHNIQUES BY CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS PROVINCE

Seçkin ARSLAN*

Tuğba KAYIKCIOĞLU**

ÖZ

Bu çalışma, Karaman ilinde faaliyet gösteren Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin (SMMM) finansal analiz yapıp yapmadıkları ile finansal analiz yapmaları durumunda kullandıkları finansal tablo analiz tekniklerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca SMMM'lerin hangi amaçla finansal analiz yaptıkları, hangi analiz tekniklerini ne sıklıkta kullandıkları ve mükelleflerin de SMMM'lerden finansal analiz talep edip etmedikleri araştırma kapsamında incelenmiştir. Bu doğrultuda, Karaman ilinde faaliyet gösteren SMMM'lere yönelik ankete dayalı bir araştırma yapılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen anket verileri SPSS 21.0 paket programında frekans analizi, faktör analizi, güvenilirlik analizi, korelasyon analizi, yüzde ve Ki-Kare Testi ile değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Karaman ilinde faaliyet gösteren SMMM'lerin, finansal analiz gerçekleştirdikleri ve genellikle üçer aylık dönemler ha-

ABSTRACT

The aim of this study is to determine whether the Certified Public Accountants (CPA) operating in the Karaman province perform financial analyses and the financial statement analysis techniques they use if they do perform financial analyses. In addition, for what purpose CPAs perform financial analyses, what analysis techniques they use and how often, and whether taxpayer demand financial analysis from CPAs were examined within the scope of the study. Accordingly, a questionnaire-based study was conducted on the CPAs operating in the Karaman province. The questionnaire data obtained as part of the study were evaluated in the SPSS 21.0 package program with frequency analysis, factor analysis, reliability analysis, correlation analysis, percentage and Chi-Square Test. According to the findings obtained, it was determined that the CPAs operating in the Karaman province performed financial analyses

* Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üni., İİBF, Bankacılık ve Finans Bölümü, sarslan@ohu.edu.tr, ORC-ID: 0000-0002-0923-0916.

** Muhasebe ve Finans Bilim Uzmanı, tgb.kayikcioglu@gmail.com, ORC-ID: 0000-0001-7292-6054.

Arslan, S., Kayıkcıoğlu, T. (Ocak 2020). Finansal Tablo Analiz Tekniklerinin Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Tarafından Kullanım Düzeylerinin İncelenmesi, *Vergi Raporu*, 244, (101-115).

M.G.T.: 02.10.2019 / M.K.T.: 07.11.2019

linde analiz yaptıkları tespit edilmiştir. SMMM'lerin çoğunlukla mükellef işletmelerin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili önceki dönemlerle karşılaştırma yapmak amacıyla analiz gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Finansal analiz gerçekleştirirken sık kullandıkları analiz tekniklerinin ise karşılaştırmalı finansal tablolar analizi ve oran analizi olduğu saptanmıştır. Ayrıca SMMM'lerin mükelleflerinin finansal analiz taleplerini de yerine getirdikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Analiz, Finansal Tablo Analiz Teknikleri, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir.

Jel Sınıflandırması Kodları: M40, M41, M48.

GİRİŞ

Günümüzde dünyayı etkisi altına alan küresel finansal krizlere karşı işletmelerin ayakta kalabilmek ve devamlılığını sürdürebilmek için doğru yatırım ve kredi kararları alması ve uygulaması gerekmektedir. Kuşkusuz hatalı bir kredi veya yatırım kararı işletmeyi finansal anlamda sıkıntıya sokabileceği gibi işletmenin iflasına da sebep olabilir. Dolayısıyla işletmelerin mevcut finansal durumu ve faaliyet sonuçları doğrultusunda en doğru ekonomik kararları almaları ve işletmeleri ile ilgili finansal planlamaları yapmaları gerekmektedir.

İşletmelerin mevcut finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını görebilmeleri, finansal açıdan gelişmelerini değerlendirebilmeleri ve bu doğrultuda doğru kararlar alabilmeleri ise ancak finansal tabloların analizi ile mümkündür. Finansal tablolardaki kalemler arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek ve rakamları anlamlı bilgilere dönüştürebilmek için çeşitli analiz tekniklerine ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak finansal tablolara, analiz tekniklerini doğru uygulamak ve elde edilen sonuçları gerçekçi bir şekilde yorumlamak gerekir. Finansal tablolara analiz tekniklerini uygulamak

and typically performed quarterly analyses. It was determined that the CPAs mostly performed analyses with the aim of comparing the liquidity, profitability, productivity and financial structure of taxpayer businesses with past periods. It was determined that the analysis techniques they used frequently while performing financial analyses were comparative statement analyses and ratio analyses. Additionally, it was revealed that the CPAs also fulfilled the financial analysis demands of their taxpayer.

Keywords: Financial Analysis, Financial Statement Analysis Techniques, Certified Public Accountant.

JEL Classification Codes: M40, M41, M48.

muhasebe bilgisi ve profesyonel yetkinlik gerektiren bir iş olmasından dolayı işletmeler finansal analiz ihtiyaçlarını bu konuda yeterli bilgi birikimine sahip kişi ya da kuruluşlardan talep etmektedirler. Büyük ölçekli işletmelerde finansal tabloların oluşturulması ve analizi kendi bünyesinde çalışan muhasebe veya finans sorumluları tarafından işletme içerisinde yapılmaktadır. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ) ise önemli bir kısmında finans veya muhasebe departmanının bulunmaması sonucunda finansal tablo analizi bağlı bulunan muhasebe meslek mensupları tarafından gerçekleştirilmektedir. Muhasebe meslek mensupları, mükellef işletmelerin muhasebe ve vergi işlemlerini gerçekleştirmekle birlikte onlara finansal ve yönetsel konularda alacakları kararlara yön verecek önemli bilgiler de sunmaktadır. Çoğu meslek mensubunun finansal analiz yaptıkları bilindiği halde finansal analizi ne sıklıkta yaptıkları, hangi analiz tekniklerini ne sıklıkta kullandıkları bilinmemektedir.

Bu çalışmanın amacı, muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumları ile finansal analiz yapmaları durumunda kullandıkları finansal tablo analiz tekniklerini belir-

lemektir. Bu çerçevede çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde finansal analizin önemi ile çalışmanın amacından bahsedilmiş, ikinci bölümünde konu ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar açıklanmış, üçüncü bölümünde çalışmanın veri ve yöntemi hakkında bilgilere yer verilmiş, dördüncü bölümünde ise analiz sonucu elde edilen bulgular açıklanmıştır. Beşinci ve son bölümünde ise genel değerlendirmeler yapılarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

1- LİTERATÜR TARAMASI

Alanyazında finansal tablo analiz tekniklerinin muhasebe meslek mensupları tarafından kullanımı konu alan çalışmaların kısıtlı olduğu gözlenmiştir.

Karadeniz ve Kahiloğulları tarafından 2014 yılında yapılan çalışmada, Akdeniz Bölgesinde faaliyet gösteren otel işletmelerinde finansal analiz yapılma durumunun ve sıklığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca finansal analiz sürecinde nelere dikkat edildiği ve kullanılan finansal analiz teknikleri, kullanım sıklığı ve önem derecesi bağlamında incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda otel işletmelerinin finans ve muhasebe yöneticilerine anket uygulanmış ve elde edilen sonuçlara göre, otel işletmelerinde finansal analizin planlama ve performans denetimi amaçlarıyla yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada aylık finansal analizin yapıldığı ve finansal analizde en sık kullanılan ve önem verilen analiz tekniğinin karşılaştırmalı finansal tablolar analizi olduğu tespit edilmiştir. Finansal analizin çoğunlukla işletmenin muhasebe ve finans yöneticileri tarafından gerçekleştirildiği ve araştırma kapsamındaki otel işletmelerinin sadece %14'ünde finansal analizin SMMM'ler tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.¹

Bu çalışma dışında finansal tablo analiz tekniklerinin SMMM'ler tarafından kullanımı konu alan bir çalışmaya hem ulusal hem de uluslararası literatürde rastlanılamamıştır.

2- VERİ ve YÖNTEM

Araştırma, Karaman ilinde faaliyet gösteren Karaman SMMM Odasına kayıtlı SMMM'leri kapsamaktadır. Bu kapsamda Karaman SMMM Odasına kayıtlı olup bağımlı ve bağımsız çalışan toplam 207 SMMM olduğu odanın resmi internet web sayfasından tespit edilmiştir. Araştırma evreninin tespiti için Karaman SMMM odasıyla yüz yüze görüşme yapılmış ve kayıtlı 207 SMMM'nin sadece 159'unun aktif olarak çalıştığı bilgisine ulaşılmıştır.

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket kullanılmıştır. Anket formu, Karadeniz ve Kahiloğulları'nın (2014) çalışmasından ve uzman görüşlerden yararlanılarak hazırlanmış olup toplam 11 farklı ölçümü içermektedir. Ankette iki ölçek kullanılmış olup söz konusu ölçekler Karadeniz ve Kahiloğulları'nın (2014) çalışmasından alınmıştır. "Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçları ve Önem Derecelerine Ait Değerlendirme Ölçeği" dokuz maddeden oluşmaktadır. Karadeniz ve Kahiloğulları'nın (2014) çalışmasından alınan ve sekiz maddeden oluşan bu ölçeğe "Diğer İşletmelerle Karşılaştırma Yapmak" maddesi uzman kişiler tarafından gerekli görülmüş ve eklenmiştir. "Finansal Tablo Analiz Tekniklerinin Kullanım Sıklığına Ait Ölçek" ise ankette kullanılan diğer ölçek olup toplam dört maddeden oluşmaktadır. Ankette yer alan diğer sorular, SMMM'lerin demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, çalışma durumu ve mesleki tecrübe), mükelleflerin SMMM'lerden finansal analiz talep etme durumlarını, SMMM'lerin finan-

¹ Paresh Kumar Narayan, 'The Saving and Investment Nexus for China: Evidence from Cointegration Tests', Applied Economics, 37.17 (2005), 1979-90.

sal analiz yapma durumları ile yapma sıklıklarını, finansal analiz yapmayan SMMM'lerin ise neden analiz yapmadıklarını belirlemeye yönelik hazırlanmıştır.

Veri toplama aracı olarak kullanılan anket formları, Karaman SMMM odasına kayıtlı olup bağımlı ve bağımsız olarak çalışan SMMM'lerle yüz yüze görüşülerek doldurulmuştur. Araştırmada örnekleme yöntemi kullanılmamış olup araştırma evreninin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak iş yoğunluğundan dolayı ankete katılmayı kabul etmeme, bazı meslek mensuplarını ofislerinde bulamama ve ulaşamama gibi

nedenlerden dolayı 111 SMMM'ye anket uygulanabilmiş ve 111 katılımcıdan alınan veriler araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen anket verileri SPSS 21.0 paket programında frekans analizi, faktör analizi, güvenirlik analizi, korelasyon analizi, yüzde ve Ki-Kare Testi ile değerlendirilmiştir.

3- BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan muhasebe meslek mensuplarının anket sorularına verdikleri cevaplar aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Tablo 1: Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri (N=111)

Demografik Özellikler	Frekans (N)	Yüzde (%)
<u>Yaş</u>		
26-35 yaş	16	14,4
36-45 yaş	58	52,3
46-55 yaş	27	24,3
56-65 yaş	8	7,2
65 yaş ve üzeri	2	1,8
<u>Cinsiyet</u>		
Kadın	12	10,8
Erkek	99	89,2
<u>Eğitim</u>		
Lise	10	9,0
Ön Lisans	5	4,5
Lisans	76	68,5
Lisansüstü	20	18,0
<u>Çalışma Durumu</u>		
Bağımsız Çalışan	89	80,2
Bağımlı Çalışan	22	19,8
<u>Mesleki Tecrübe Yılı</u>		
0-5 yıl	10	9,0
6-10 yıl	12	10,8
11-15 yıl	17	15,3
16-20 yıl	41	36,9
20 yıldan fazla	31	27,9

<u>Mükelleflerin finansal analiz talep etme durumu</u>		
Evet	53	47,7
Hayır	58	52,3
<u>Mükelleflerin finansal tablolarını analiz etme durumu</u>	91	82,0
Evet	20	18,0
Hayır		
<u>Finansal analiz yapma sıklığı (n=91)*</u>		
Günlük	1	1,1
Haftalık	0	0,0
Aylık	8	8,8
Üç aylık	59	64,8
Yıllık	23	25,3

*Sadece finansal tablo analizi yapan SMMM'ler değerlendirilmiştir.

Muhasebe meslek mensuplarıyla ilgili bilgilerin yer aldığı Tablo 1'i aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %52,3'ünün (n=58) 36-45 yaş aralığında yer aldığı,
- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %89,2'sinin (n=99) erkek olduğu,
- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %68,5'inin (n=76) lisans mezunu olduğu,
- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %80,2'sinin (n=89) bağımsız

olarak çalıştığı,

- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %36,9'unun (n=41) 16-20 yıl arasında mesleki tecrübeye sahip olduğu,
- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %52,3'ünün (n=58) mükelleflerinin finansal analiz talep etmediği,
- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %82'sinin (n=91) mükelleflerinin finansal tablolarını analiz ettiği ve finansal analiz yapanların ise %64,8'inin (n=59) üçer aylık dönemler sonunda finansal analiz yaptığı tespit edilmiştir.

Tablo 2: Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflerine Finansal Analiz Gerçekleştirirken Aradıkları Cevaplar (N=91)*

	Çok Önemli		Önemli		Ne Önemli Ne Önemsiz		Önemsiz		Çok Önemsiz	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Genel olarak işletme faaliyetlerinin başarı derecesini ölçme	34	37,4	45	49,5	7	7,7	1	1,1	4	4,4
İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili bilgi edinmek	42	46,2	43	47,3	4	4,4	1	1,1	1	1,1
İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili önceki dönemlerle karşılaştırma yapmak	47	51,6	34	37,4	8	8,8	1	1,1	1	1,1
Devam eden işletme faaliyetlerinin her aşamasında doğru ve düzeltici kararlar alınmasını sağlamak	37	40,7	43	47,3	7	7,7	2	2,2	2	2,2
Geleceğe yönelik planlar hazırlama	34	37,4	36	39,6	14	15,4	5	5,5	2	2,2
Ürün ve hizmet türleri ile izlenecek fiyat politikasını belirleme	26	28,6	36	39,6	15	16,5	10	11,0	4	4,4
İşletme faaliyetlerinin denetim ve değerlendirilmesi	36	39,6	45	49,5	6	6,6	2	2,2	2	2,2
İşletmenin hedeflerine ulaşp ulaşmadığını saptamak	34	37,4	40	44,0	13	14,3	2	2,2	2	2,2
Diğer işletmelerle karşılaştırma yapmak	11	12,1	33	36,3	33	36,3	9	9,9	5	5,5

*Sadece finansal tablo analizi yapan SMMM'ler değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarından finansal analizi gerçekleştirirken hangi sorulara cevap aradıklarını önem dereceleri bağlamında değerlendirmeleri istenmiştir. Tablo 2'de meslek mensupları tarafından verilen cevapların dağılımına yer verilmiştir. Buna göre, muhasebe meslek mensupları, mükelleflerinin

finansal tablolarının analizinde cevap aradıkları en önemli sorunun %51,6 ile işletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili önceki dönemlerle karşılaştırma yapmak olduğu belirlenmiştir. Tablo 2'de yer alan "Diğer İşletmelerle Karşılaştırma Yapmak" dışındaki diğer bütün ifadelerin ise önemli olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada kullanılan Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçları ve Önem Derecelerine Ait Değerlendirme Ölçeğinin yapısal geçerliliğini incelemek için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. AFA, değişkenler arasındaki ilişkilere dayanarak çok sayıdaki değişkeni daha az sayıdaki bileşene indirebilen çok değişkenli bir analiz tekniğidir². Faktör analizinin geçerliliğini baştan belirleyen, örneklem büyüklüğüyle ilgilenen ve örneklem yeterliliğini ölçen test Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testidir. KMO testi 0,50'nin altında ise kabul edilmez. KMO testinin 0,80'in üzerinde olması önerilir.³

Araştırmada kullanılan Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçları ve Önem Derecelerine Ait Değerlendirme Ölçeğinin boyutlarını kontrol etmek ve değişkenler arası ilişkide tek boyutluluğu

sağlamak için AFA yapılmıştır (Tablo 3). AFA'da örneklem sayısının yeterliliğini gösteren KMO değerinin 0,914 olarak belirlendiği ve bunun da oldukça iyi düzeyde olduğu (Kaiser 1974) görülmüştür. Korelasyon matrisinin birim matrise eşit olup olmadığı hipotezini test eden Bartlett's Test of Sphericity sonucu istatistik olarak anlamlı χ^2 sonucu ortaya koymuş olup ($\chi^2=1052,863$ $df=36$, $Sig<000$) faktör analizinin değişkenlere uygulanabileceği görülmüştür. Performans değerlendirme yapısına yönelik faktör analizinin uygulanabileceğini belirledikten sonra "varimax" dik döndürme yöntemini esas alan temel bileşenler faktör analizi yapılmıştır. Hair ve arkadaşlarının (1998) önerdiği gibi faktör yükü 0,50 veya daha yüksek olanlar bir araya getirilmiştir.

Tablo 3: Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçları ve Önem Derecelerine Ait Değerlendirme Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi (N=91)*

KMO ve Bartlett's Testi (Bartlett's Test of Sphericity)	Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği =	,914
	Yaklaşık Ki-Kare (χ^2) =	1052,863
	df (serbestlik derecesi) =	36
	Sig. =	0,000
		Bileşenler
		Gerçekleştirme Amaçları
Bileşen Matrisi ^a		
• Genel olarak işletme faaliyetlerinin başarı derecesini ölçme		,911
• İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili bilgi edinmek		,904
• İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili önceki dönemlerle karşılaştırma yapmak		,902

² Ahmet Hamdi İSLAMOĞLU ve Ümit ALNİAÇIK. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Beta Basım Yayınevi. İstanbul 2014. s.395.

³ Yalçın Karagöz ve İlker Kösterelioğlu. "İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Faktör Analizi Metodu ile Geliştirilmesi". Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı 21. 2008. s. 86-87.

• Devam eden işletme faaliyetlerinin her aşamasında doğru ve düzeltici kararlar alınmasını sağlamak	,890
• Geleceğe yönelik planlar hazırlama	,872
• Ürün ve hizmet türleri ile izlenecek fiyat politikasını belirleme	,862
• İşletme faaliyetlerinin denetim ve değerlendirilmesi	,846
• İşletmenin hedeflerine ulaşip ulaşmadığını saptamak	,822
• Diğer işletmelerle karşılaştırma yapmak	,820
Çıkarım Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi. Döndürme Yöntemi: Direct Oblimin a. Rotasyon 1 tekrarda yakınsadı (ortak noktada benzeşti).	
Bileşen Adı	Özdeğer
Varyans	α
Gerçekleştirme Amaçları :	6,82
	75,77
	0,96
Toplam Açıklanan Varyans:	%75,77

*Sadece finansal tablo analizi yapan SMMM'ler değerlendirilmiştir.

Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçları ve Önem Derecelerine Ait Değerlendirme Ölçeği AFA, ölçeğin tek bileşeni olduğunu önermiştir. Bileşen 'Gerçekleştirme Amaçları' olarak adlandırılmıştır. Gerçekleştirme amaçları bileşeninin özdeğer, açıklanan varyans ve güvenirlik (α)

katsayıları Tablo 3'te görülmektedir. Bileşen 1'in üzerinde özdeğere sahip olup toplam varyansın %75,77'sini temsil etmektedir. Bileşenin α değerinin 0,90'dan yüksek olduğu ve iç tutarlığın sağlandığı görülmüştür.

Tablo 4: Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflerine Finansal Analiz Gerçekleştirirken Kullandıkları Finansal Tablo Analiz Teknikleri (N=91)*

Finansal Tablo Analiz Teknikleri	Çok Sık		Sık		Bazen		Nadiren		Hiç	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi	32	35,2	38	41,8	18	19,8	3	3,3	0	0,0
Dikey Analiz	4	4,4	23	25,3	30	33,0	13	14,3	21	23,1
Trend Analizi	2	2,2	14	15,4	22	24,2	15	16,5	38	41,8
Oran Analizi	12	13,2	27	29,7	25	27,5	16	17,6	11	12,1

*Sadece finansal tablo analizi yapan SMMM'ler değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarından finansal analiz gerçekleştirirken kullandıkları finansal tablo analiz tekniklerinin kullanım sıklığını belirtmeleri istenmiştir. Sonuç-

ların yer aldığı Tablo 4 incelendiğinde; araştırma kapsamındaki muhasebe meslek mensuplarının %41,8'inin karşılaştırmalı finansal tablolar analizini ve %29,7'sinin oran analizini sık kullandıkları

rı, %33'ünün dikey (yüzde yöntemi) analizi bazen kullandıkları, %41,8'inin ise trend analizini hiç kullanmadıkları tespit edilmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirliği, Cronbach Alpha katsayısı (Güvenirlilik Analizi) hesaplanarak belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçları

ve Önem Derecelerine Ait Değerlendirme Ölçeğinin güvenirlik katsayısının 0.957, Finansal Tablo Analiz Tekniklerinin Kullanım Sıklığına Ait Ölçeğin güvenirlik katsayısının ise 0.897 güven seviyesine sahip olduğu ve her iki ölçeğin ($0.80 \leq \alpha < 1.00$) yüksek derecede güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçlarının Önem Dereceleri ile Finansal Analiz Tekniklerinin Kullanım Sıklığı Korelasyonu (N=91)*

		Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçlarının Önem Dereceleri	Finansal Analiz Tekniklerinin Kullanım Sıklığı
Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçlarının Önem Dereceleri	Pearson Correlation	1	,423
	p		,000
	N	91	91
Finansal Analiz Tekniklerinin Kullanım Sıklığı	Pearson Correlation	,423	1
	p	,000	
	N	91	91

*Sadece finansal tablo analizi yapan SMMM'ler değerlendirilmiştir.

Tablo 5'e göre araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz gerçekleştirme amaçlarının önem dereceleri arttıkça

finansal analiz tekniklerinin kullanım sıklığının arttığı, aralarında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($p=,000$) (Tablo 5).

Tablo 6: Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflerine Finansal Analiz Yapmama Nedenleri (N=20)

Nedenler	Evet		Hayır	
	Frekans	%	Frekans	%
Görevim olmadığını düşünüyorum	3	15,0	17	85,0
Finansal analiz konusunda yeterli bilgiye sahip değilim	0	0,0	20	100,0
Mükelleflerimden finansal analiz konusunda talep olmadığı için yapmıyorum	16	80,0	4	20,0
İş yoğunluğundan dolayı finansal analiz yapmaya vakit bulamıyorum	4	20,0	16	80,0
Finansal analiz yapmadan finansal tablolara bakarak işletmenin finansal durumu hakkında bilgi sahibi olurum.	5	25,0	15	75,0
Finansal analiz yapmanın gerekli olmadığını düşünüyorum.	1	5,0	19	95,0

*Birden fazla seçenek işaretlenebilmektedir.

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarından finansal analiz yapmama neden ya da nedenlerini belirtmeleri istenmiştir. Sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir. Buna göre, muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma-

ma nedenleri arasında en yüksek oranda (%80, n=16) mükelleflerin muhasebe meslek mensuplarından finansal analiz talep etmemeleri olduğu saptanmıştır.

Tablo 7: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Yaş Grupları ile Karşılaştırılması (N=111)

Finansal Tablo Analizi Yapma Durumu	Yaş Grubu			χ^2	S.D.	P
	26-35 Yaş (n=16)	36-45 Yaş (n=58)	46 Yaş ve Üzeri (n=37)			
Evet				,771	4	,389
N	12	48	31			
%	10,8	43,2	27,9			
Hayır						
N	4	10	6			
%	3,6	9,0	5,4			

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumlarının yaş durumlarıyla karşılaştırılması Tablo 7’de gösterilmiştir. Analizin sağlıklı sonuç vermesi açısından, son iki yaş grubu küçük değerler içerdiği için 46-55 yaş grubuyla birleştirilmiş ve 46

yaş ve üzeri olarak bir grupta toplanmıştır. Bu doğrultuda yapılan analiz sonuçlarına göre muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumları ile yaş durumları arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$) (Tablo 7).

Tablo 8: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Cinsiyet ile Karşılaştırılması (N=111)

Cinsiyet		Kadın (n=12)	Erkek (n=99)	χ^2	S.D.	P
Finansal Tablo Analizi Yapma Durumu	Evet	N 12 % 10,8	79 71,2	2,957	1	,08
	Hayır	N 0 % 0,0	20 18,0			

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumlarının cinsiyetle karşılaştırılması Tablo 8’de gösterilmiştir. Buna göre; muhasebe meslek mensupla-

rının finansal analiz yapma durumları ile cinsiyet durumları arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$) (Tablo 8).

Tablo 9: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Eğitim Durumu ile Karşılaştırılması (N=111)

Eğitim Durumu		Lise (n=10)	Ön Lisans (n=5)	Lisans (n=76)	Lisansüstü (n=20)	χ^2	S.D.	P
Finansal Tablo Analizi Yapma Durumu	Evet	N 8 % 7,2	5 4,5	60 54,1	18 16,2	2,470	3	,481
	Hayır	N 2 % 1,8	0 0,0	16 14,4	2 1,8			

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumlarının eğitim durumu ile karşılaştırılması Tablo 9’da gösterilmiştir. Buna göre; muhasebe meslek

mensuplarının finansal analiz yapma durumları ile eğitim durumları arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$) (Tablo 9).

Tablo 10: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Çalışma Durumları ile Karşılaştırılması (N=111)

Finansal Tablo Analizi Yapma Durumu		Çalışma Durumu		χ^2	S.D.	P
		Bağımsız Çalışan (n=89)	Bağımlı Çalışan (n=22)			
Evet	N	73	18	,000	1	,982
	%	65,8	16,2			
Hayır	N	16	4			
	%	14,4	3,6			

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumlarının çalışma durumları ile karşılaştırılması Tablo 10'da gösterilmiştir. Buna göre; muhasebe mes-

lek mensuplarının finansal analiz yapma durumları ile çalışma durumları arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$) (Tablo 10).

Tablo 11: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Mesleki Tecrübe ile Karşılaştırılması (N=111)

Finansal Tablo Analizi Yapma Durumu		Mesleki Tecrübe					χ^2	S.D.	P
		0-5 Yıl (n=10)	6-10 Yıl (n=12)	11-15 Yıl (n=17)	16-20 Yıl (n=41)	20 Yıldan Fazla (n=31)			
Evet	N	8	8	15	33	27	2,993	4	,559
	%	7,2	7,2	13,5	29,7	24,3			
Hayır	N	2	4	2	8	4			
	%	1,8	3,6	1,8	7,2	3,6			

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumlarının mesleki tecrübeleri ile karşılaştırılması Tablo 11'de gösterilmiştir. Buna göre; muhasebe mes-

lek mensuplarının finansal analiz yapma durumları ile mesleki tecrübeleri arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$) (Tablo 11).

Tablo 12: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarının Mükelleflerinin Finansal Analiz Talep Etme Durumları ile Karşılaştırılması (N=111)

Mükelleflerinin Finansal Analiz Talep Etme Durumları		Evet (n=53)	Hayır (n=58)	χ^2	S.D.	P
Finansal Tablo Analizi Yapma Durumu	Finansal Tablo Analizi Yapma Durumu					
	Evet	N 53	38	22,293	1	,000*
	%	47,7	34,2			
	Hayır	N 0	20			
	%	0,0	18,0			

*p<0,01 olduğundan ileri derecede anlamlıdır.

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumlarının mükelleflerinin finansal analiz talep etme durumları ile karşılaştırılması Tablo 12’de gösterilmiştir. Buna göre; muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma durumları ile mükelleflerinin finansal analiz talep etme durumları arasında bir ilişki olduğu ve durumun istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (p<0,05) (Tablo 12).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Ekonominin temel yapı taşı olan işletmelerin yoğun rekabet ortamında ayakta kalabilmeleri ve hayatlarını sürdürebilmeleri için doğru yatırım kararları almaları ve sağlıklı bir finansman planlama yapmaları gerekmektedir. İşletmeler yatırım kararları alırken ya da finansman planlamaları yaparken muhasebenin ürettiği finansal bilgilere ihtiyaç duymaktadır. İşletmelerin ihtiyaç duyduğu bu bilgiler ise finansal tablolarında yer alır. Bu doğrultuda işletmeler finansal tablolarındaki verileri anlamlı bilgilere dönüştürebilmek için finansal tablo analizine başvurmaktadır. Finansal analizle işletmeler hedeflerine ne düzeyde ulaştıklarını, karlılık durumlarını, borç ödeme gücünün olup olmadığını, varlıklarının verimlilik durumu gibi daha birçok soruya cevap bulabil-

mektedirler. Finansal tablolara analiz tekniklerini uygulamak muhasebe bilgisi ve profesyonel yetkinlik gerektirdiğinden, büyük ölçekli işletmelerde finansal tabloların analizi, işletme bünyesinde faaliyet gösteren muhasebe veya finans sorumluları tarafından yapılmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerde ise finansal tabloların analizi muhasebe işlemlerinden sorumlu olan muhasebe meslek mensupları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Bu çalışmada, Karaman ilinde aktif olarak faaliyet gösteren SMMM’lerin finansal analiz yapma durumları ile finansal analiz yapmaları durumunda kullandıkları analiz tekniklerinin neler olduğu araştırılmış ve literatüre katkıda bulunmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, Karaman ilinde faaliyet gösteren SMMM’lere anket uygulanmış ve anket verileri SPSS 21.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular ise aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

- Araştırma kapsamındaki SMMM’lerin demografik özellikleri genel olarak değerlendirildiğinde, SMMM’lerin büyük bir bölümünün 36-45 yaş aralığında ve erkek olduğu, mesleği 16 yıldan fazla süredir icra ettikleri, lisans mezunu oldukları ve bağımsız olarak faaliyet gösterdikleri görülmektedir. Bu durum TÜRMOB verileriyle

karşılaştırıldığında, Türkiye’de faaliyet gösteren SMMM’lerin de büyük bir bölümünün erkek, 36-45 yaş aralığında ve lisans mezunu olduğu ve elde edilen sonuçlarla da benzerlik gösterdiği görülmektedir.

- SMMM’lerin %48’inin mükellefleri, finansal analiz talep etmektedir. Bu durum finansal analizin öneminin farkında olan işletmelerin oranının az olduğunu gösterebilir.
- SMMM’lerin büyük çoğunluğunun finansal analiz gerçekleştirdiği ve finansal analizi genellikle üçer aylık dönemler halinde yaptıkları saptanmıştır. SMMM’lerin finansal analizi üçer aylık dönemler halinde yapmalarının nedeninin, üç ayda bir geçici vergi beyannameleri hazırlıyor olmaları gösterilebilir.
- SMMM’lerin finansal analiz ile cevap aradıkları en önemli sorunun, mükellef işletmenin likidite, kârlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili önceki dönemlerle karşılaştırma yapmak olduğu belirlenmiştir. SMMM’lerin, mükelleflerinin mevcut finansal durumlarını ve faaliyet sonuçlarını önceki dönemlerle karşılaştırarak mükellef işletmelerin gelişme yönlerini belirledikleri ve bu doğrultuda onları bilgilendirdikleri söylenebilir.
- SMMM’lerin finansal analizde sık kullandıkları analiz tekniğinin karşılaştırmalı tablolar analizi ile oran analizi olduğu saptanmıştır. SMMM’ler bu iki analiz tekniğini mükelleflerinin finansal tablolarına uygulayarak finansal analizi gerçekleştirdikleri ve elde ettikleri sonuçlar doğrultusunda mükelleflerinin; yönetim, yatırım ve kredi kararları aldıkları ifade edilebilir.
- SMMM’lerin finansal analiz gerçekleştirme amaçlarının önem dereceleri ile finansal analiz tekniklerinin kullanım sıklığı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

- Finansal analiz yapmayan SMMM’lerin analiz yapmama nedenleri arasında yüksek oranda mükelleflerin finansal analizi talep etmemeleri olduğu belirlenmiştir. Bu durum SMMM’lerin çoğunluğunun mükelleflerinin talepleri doğrultusunda hizmet verdiğini göstermektedir.
- SMMM’lerin demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, çalışma durumu, mesleki tecrübesi) ile finansal analiz yapma durumları arasında bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir.
- SMMM’lerin finansal analiz yapma durumları ile mükelleflerinin finansal analiz talep etme durumları arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, Karaman ilinde faaliyet gösteren SMMM’lerin büyük çoğunluğunun finansal analiz gerçekleştirdikleri, mükellef işletmelerin finansal durumlarının ve faaliyet sonuçlarının ne yönde gelişme gösterdiği hakkında bilgi sağlamak amacıyla finansal analiz yaptıkları ve bu doğrultuda mükelleflerini bilgilendirdikleri tespit edilmiştir. SMMM’lerin finansal analizi çoğunlukla üçer aylık dönemler halinde yaptıkları ve karşılaştırmalı tablolar analizi ile oran analizini sık kullandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca araştırma kapsamındaki SMMM’lerin, mükelleflerinin finansal analiz taleplerini yerine getirdikleri, finansal analiz yapma durumlarının mükelleflerinin taleplerine bağlı olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular Karadeniz ve Kahiloğulları’nın (2014) çalışmasıyla karşılaştırıldığında, bazı noktalarda benzerlik ve farklılıklar olduğu görülmüştür. Otel işletmelerinde en sık kullanılan analiz tekniğinin karşılaştırmalı finansal tablolar analizi ile oran analizi olduğu saptanmıştır. Çalışmaya konu olan SMMM’lerinde finansal analiz yaparken en sık kullandıkları analiz tekniğinin, karşılaştırmalı finansal tablolar analizi ile oran analizi olduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan her iki çalışmada

benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Otel işletmelerinde finansal analizin, finansal planlama ve performans denetimi amacıyla aylık olarak yapıldığı, SMMM'lerin ise mükellef işletmelerinin finansal durumlarının ve faaliyet sonuçlarının ne yönde gelişme gösterdiği hakkında bilgi sağlamak amacıyla üçer aylık dönemler halinde yaptıkları tespit edilmiştir. Bu noktada iki çalışma da birbirinden farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Finansal bilgiler doğrultusunda alınacak ekonomik kararların ve yapılacak finansal planlamaların daha doğru olacağı konusunda mükellefler, bağlı bulundukları SMMM'ler tarafından bilgilendirilmelidir. Bununla birlikte finansal analizden elde edilecek bilgilerin, işletmelere nasıl fayda sağlayabileceği konusunda üniversiteler ile birlikte SMMM Odaları ve ilgili diğer kuruluşlar tarafından bilgilendirici sempozyum ve seminerler gibi eğitici faaliyetler düzenlenebilir ve bu konu hakkında işletme yöneticilerine farkındalık kazandırılabilir.

Bu çalışma yalnızca Karaman ilinde faaliyet gösteren SMMM'lerle yapıldığı için sonuçların genellenebilirliği sınırlıdır. Çalışmanın farklı bölge ve çevrelerde faaliyet gösteren SMMM'ler ile yapılarak sonuçların karşılaştırılması ve değerlendirilmesi önerilebilir. Ayrıca ileride bu konuyla

ilgili mükelleflerin de finansal analiz taleplerinin incelenmesine yönelik bir anket çalışması yapılarak araştırma genişletilebilir. Konuyla ilgili yapılan literatür taraması sonucunda, finansal tablo analiz tekniklerinin Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler tarafından kullanımını konu alan bir çalışmaya rastlanılamamıştır. Dolayısıyla bu çalışmayla literatürdeki eksikliğin giderileceği ve daha sonra bu konuyla ilgili yapılacak çalışmalara da önemli katkılar sağlanabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- İSLAMOĞLU A.H. ve ALNİAÇIK Ü. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Beta Basım Yayınevi. İstanbul.
- KARADENİZ, E. ve KAHİLOĞULLARI, S. (2014). Akdeniz Bölgesi'nde Faaliyet Gösteren Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Finansal Analiz Tekniklerinin Kullanımı, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 9(1), s. 73-90.
- KARAGÖZ, Y. ve KÖSTERELİOĞLU, İ. (2008). İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Faktör Analizi Metodu ile Geliştirilmesi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 21, s. 81-98.